

Leibhéal B2

Topaic 1: Sonraí Pearsanta

Bileog 1.1a agus Bileog 1.1b

- Roinn an rang ina mbeirteanna agus scaip **Bileog 1.1a** orthu. Míneigh dóibh go mbeidh siad ag féachaint ar mhír ón nuacht faoi bhás Natasha Richardson, bean Liam Neeson.
- *Sonraí pearsanta/cúlra – Réamhobair féachana:* Léigh na ceisteanna leis na foghlaimeoirí agus tabhair tamall dóibh na ceisteanna a phlé ina mbeirteanna.

Freagraí:

1. Cé as duit? Is as Éirinn mé.
Cad é do sheoladh? Is é an seoladh atá agam ná. . .
Cén aois atá tú?

An bhfuil tú pósta? Tá/Níl.

Tá mé singil.

An bhfuil clann agat? Cén aois iad?

Triúr againn atá sa chlann.

Páiste aonair atá inti/Níl ann ach í féin sa chlann.

Dílleachta atá ann, cailleadh a thuismitheoirí i dtaisme bóthair.

Tá mo mháthair ar shlí na fírinne.

Rinne siad cailín beag a uchtú.

Tá buachaill óg ar altramas againn.

Cad a dhéanann tú nuair a bhíonn am saor agat?

Cén tslí bheatha atá agat?

Is tréidlia mé.

Feighlí linbh atá ionam.

2. An Spáinneach tú? Is ea/Ní hea, is Éireannach mé.

3.

Cúige Laighean	Cúige Chonnacht
1. Co. Atha Cliath	21. Co. na Gaillimhe
4. Co. Cheatharlach	25. Co. Liatroma
14. Co. Chill Chainnigh	22. Co. Mhaigh Eo
5. Co. Chill Dara	23. Co. Ros Comáin
2. Co. Chill Mhantáin	24. Co. Shligigh
11. Co. na hIarmhí	Cúige Uladh
13. Co. Laoise	4. Co. Aontroma
3. Co. Loch Garman	6. Co. Ard Mhacha
10. Co. an Longfoirt	9. Co. an Chabháin
7. Co. Lú	3. Co. Dhoire
6. Co. na Mí	5. Co. an Dúin
12. Co. Uíbh Fhailí	26. Co. Dhún na nGall
Cúige Mumhan	1. Co. Fhear Manach
17. Co. Chiarraí	8. Co. Mhuineacháin
20. Co. an Chláir	2. Co. Thír Eoghain
16. Co. Chorcaí	
18. Co. Luimnigh	
15. Co. Phort Láirge	
19. Co. Thiobraid Árann	

4. south Donegal - *deisceart Dhún na nGall*,
north Dublin - *tuaisceart Bhaile Átha Cliath*,
the midlands - *lár na tíre*,
west Kerry - *iarthar Chiarraí*,
the east coast - *an cósta thoir*.

parish – paróiste,
capital city – príomhchathair,
suburb – bruachbhaile,
townland – baile fearainn,
diocese – deoise,
housing estate – eastát tithíochta,
urban area – limistéar uirbeach,
rural area – ceantar tuaithe.

- *Sonraí pearsanta/cúlra* – Plé: Léigh na ceisteanna leis na foghlaimeoirí agus tabhair tamall dóibh na ceisteanna a phlé ina mbeirteanna.
- Téigh siar ar thuairimí gach duine tar éis tamall maith cainte agus ceartaigh aon bhotún a chloiseann tú.
- Scaip **Bileog 1.1b** ar an rang agus roinn ina mbeirteanna arís na foghlaimeoirí.

- *Sonraí pearsanta/cúlra – Féachaint:* Léigh na ceisteanna leis an rang agus cuir an mhír ar siúl uair amháin dóibh. Tabhair deis dóibh a bhfreagraí (a-e) a phlé le chéile. Ansin pléigh thusa na freagraí leo.
- Cuir an mhír ar siúl don dara huair agus iarr ar na foghlaimeoirí an oiread eolais agus is féidir faoi na teaghlaigh a fháil. Ciallaíonn *teaghlach* do chuid tuismitheoirí, deartháireacha, deirfiúracha agus araile, ciallaíonn *clann* do chuid páistí féin.
- Samplaí de fhrásaí eile a chuireann comhbhrón in iúl:

*Ní maith liom do thrioblóid
Is olc liom do chás
Grásta ó Dhia ar a (h)anam
Déanaim comhbhrón leat*

- *Sonraí pearsanta/cúlra – Labhairt/scríobh:* Léigh na ceisteanna leis an rang agus tabhair tamall dóibh na ceisteanna a phlé le chéile.

Freagraí:

A

- Conas mar a chuireann an t-óstach an t-aoi i láthair?
Tugann sé nó sí eolas faoin aoi.
- Cad atá i gceist le hagallamh mar seo? An cur síos ar bheathaisnéis amháin é?
Ní cur síos ar bheathaisnéis amháin atá ann, caithfidh sé a bheith níos suimiúla.
- Cad air a bheidh an bhéim in agallamh mar seo?
Cúlra agus tionchar, taithí shuimiúil, mothúcháin agus dearcadh, na rudaí atá bainte amach ag an duine, cad atá ar siúl ag an duine faoi láthair agus cad atá i ndán dó sa todhchaí.
- Cad iad na príomhcheisteanna a chuirfear? An mbeidh ceisteanna leantacha/breise ann?
Caithfear ullmhúchán maith a dhéanamh leis na ceisteanna cearta a chur.
- Conas is féidir leis an óstach suim a léiriú san aoi?
Aoibh dheas ar an aghaidh, bogadh an chinn agus fuaimeanna beaga boga lena shuim a léiriú.
- Conas a chuireann an t-óstach críoch leis an agallamh?
Lámh a chroitheadh leis an aoi, achoimre ar na rudaí atá bainte amach aige nó aici agus tagairt a dhéanamh de na pleananna atá aige don am amach romhainn.
- Conas a dhéanann an t-óstach réamhullmhúchán don agallamh?
Comhráite le cairde agus comhghleacaithe, ábhar léitheoireachta faoin duine a léamh, eolas maith a bheith aige/aici ar shaothar an duine.

B

- Bíodh pictiúir de dhaoine cáiliúla gearrtha amach agat roimh an rang (daoine a bhaineann le réimsí spéise an ghrúpa más féidir).
- Tabhair pictiúr do gach duine sa rang (is é nó í an duine sa phictiúr) agus abair le gach beirt a bheith ag obair le chéile. Bí cinnte go bhfuil eolas ag gach duine sa rang faoin duine ina phictiúr - mura bhfuil, malartaigh an pictiúr le duine eile.

- Tabhair tamall dóibh sealanna a ghlacadh agallamh a chur ar a chéile agus iarr orthu gan dearmad a dhéanamh ar na ceisteanna ar fad a pléadh.

C

- Lig dóibh plé a dhéanamh ar na hagallaimh a rinne siad féin agus ar an láithreoir is fearr atá ar an teilifís, dar leo féin.

D

- Abair leo alt gairid a scríobh bunaithe ar an agallamh. Iarr orthu an t-alt a scríobh mar obair bhaile mura bhfuil go leor ama sa rang.

Bileog 1.2

- *Téarmaíocht na gramadaí – Ceachtanna:* Iarr ar gach duine na huimhreacha (na sainmhínithe) ar chlé a cheangal leis na litreacha (na téarmaí) ar dheis.
- Nuair atá sé déanta acu iarr orthu a sheiceáil an raibh na freagraí céanna ag an duine in aice leo. Ceartaigh thusa an ghníomhaíocht ag an pointe seo.

Freagraí:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
h	l	d	n	g	m	b	a	i	e	j	k	c	f

- Agus tú sásta go dtuigeann siad na téarmaí iarr ar gach beirt samplaí de na téarmaí a aimsiú ón phíosa faoi Nuala Ní Dhomhnaill - mar shampla:

*Briathar – aistrigh**Consain – Ceann Trá**Focail bhaininsneacha – aois, bliain, áit**Ainmfhocail – Lancashire, aintín, Nuala**Uimhir uatha – post**Aidiacht – breá**An t-alt – bhí an marriage ban ann**Forainm – sí**Uimhir iolra – níl sampla ann**Réamhfhocail simplí – i, ó, sa**Focail fhirinsneacha – post, athair**Forainm réamhfhoclach – uirthi**Na gutaí – Ceann Trá**Réamhfhocail comhshuite – ar feadh*

- Éist leis na samplaí a bhí ag an rang.
- Cuir gach triúr ina suí le chéile agus tabhair tamall dóibh a gcuid tuairimí a chur in iúl faoin ghramadach. Ba cheart na focail seo a scríobh ar an chlár dubh le cuidiú leis an phlé:

Gramadach an Bhéarla
Gramadach na dteangacha eile atá ar eolas acu
Tábhacht na gramadaí
Múineadh na gramadaí

Bileog 1.3a agus Bileog 1.3b

- Scaip **Bileog 1.3** ar an rang.
- *Cúlra – Plé:* Iarr ar gach beirt na ceisteanna (i) – (iii) a phlé le chéile sula léifidh siad an t-alt le chéile.
- *Cúlra – Léamh:* Abair le gach beirt ansin an t-alt a léamh amach os ard le chéile agus pléigh na freagraí 1-10 leis na foghlaimoirí:

Freagraí:

- (1) Éireannach – ainmfhocal
 - (2) fúthu – forainm réamhfhoclach
 - (3) tar éis – réamhfhocal comhshuite
 - (4) lochtach – aidiacht
 - (5) tairiscintí – uimhir iolra
 - (6) níor theastaigh – briathar, aimsir chaite
 - (7) sí – forainm
 - (8) an t-ád – ainmfhocal firinsneach
 - (9) a lán – réamhfhocal comhshuite
 - (10) aige - forainm réamhfhoclach
- Scaip **Bileog 1.3b** ar na foghlaimoirí.
 - *Cúlra – Plé:* Tabhair seans do gach beirt ansin na ceisteanna 1-4 a dhéanamh le chéile. Pléigh na ceisteanna leis an rang ar fad tar éis tamaill. Ceartaigh aon bhotún más gá!
 - *Cúlra – Teanga:*

Freagraí:

- (1)
 - An Pholainn – an tír, focal baininsneach.
 - Polannach – an duine nó cur síos ar rud ón tír sin.
 - An Pholainnis – an teanga, focal baininsneach.
- (2)

An Danmhairg	<i>An Danmhairgis</i>
An Eastóin	<i>An Eastóinis</i>
An Fhionlainn	<i>An Fhionlainnis</i>
An Fhrainc	<i>An Fhraincis</i>
An Ghearmáin	<i>An Ghearmáinis</i>
An Ghréig	<i>An Ghréigis</i>
An Iodáil	<i>An Iodáilis</i>
An Liotuáin	<i>An Liotuáinis</i>

Málta	<i>An Mháltais</i>
Poblacht na Seice	<i>An tSeicis</i>
An Pholainn	<i>An Pholainnis</i>
An Phortaingéil	<i>An Phortaingéilis</i>
An tSlóivéin	<i>An tSlóivéinis</i>
An tSlóvaic	<i>An tSlóvaicis</i>
An Spáinn	<i>An Spáinnis</i>
An tSualainn	<i>An tSualainnis</i>
An Ungáir	<i>An Ungáiris</i>
An Bheilg	<i>An Fhraincis, An Ollainnis, An Ghearmáinis</i>
An Chipir	<i>An Ghréigis</i>
Éire	<i>An Ghaeilge/An Béarla</i>
An Ísiltír	<i>An Ollainnis</i>
An Laitvia	<i>An Laitvis</i>
Lucsamburg	<i>An Fhraincis</i>
An Ostair	<i>An Ghearmáinis</i>
An Ríocht Aontaithe	<i>An Béarla</i>

(3)

Treoraigh an plé chun na focail seo a chur san áireamh:

*Páiste aonair**Dílleachta**Páiste a uchtú**Páiste a thógáil ar altramas**Sin-seanathair**Sin-seanmháthair**Garnia**Garneacht**Seanaintín**Seanuncail*

(4)

Tabhair deis dóibh labhairt faoina gcúlra ina mbeirteanna ansin. Bí ag siúl thart agus bí cinnte go bhfuil an stór focal a bhaineann lena gcúlra acu.

- *Cúlra – Foclóir*: Abair leo iarracht a dhéanamh focail/frásaí eile a aimsiú leis an mhíniú céanna.

Freagraí:

Ag cur fúthu:	ina gcónaí, lonnaithe
Cur amach:	eolas, taithí leis
Ní foláir:	caithfidh sé, ní mór
An dé deiridh:	ag fáil bháis
Rith sé leis:	smaoinigh sé ar, tháinig sé chuige
Baint amach:	a chur i gcrích
Cúthail:	faiteach

- *Cúlra – Plé*: Cleachtadh cainte breise é seo.

Bileog 1.4

- Scaip **Bileog 1.4** ar an rang agus roinn i ngrúpaí de thriúr nó ceathrar na foghlaimoirí.
- *Logainmneacha – Réamhobair éisteachta*: Iarr orthu plé a dhéanamh ar na ceisteanna 1-4 faoi logainmneacha in Éirinn. Míniú d'fhéidir leo anois eolas a fháil faoi logainmneacha ar an suíomh idirlín www.logainm.ie. Ní gá go mbeadh caint nó díospóireacht ródhomhain anseo ar stair logainmneacha na tíre (ceist 3). Níl i gceist ag an phointe seo ach go ndéanfaí plé ginearálta ar logainmneacha - mar shampla bíonn focail ar nós 'Átha' 'Baile' etc. mar chuid de logainmneacha.
- Is fiú ag an phointe seo béim a chur ar úsáid agus ar thábhacht an tsuímh www.focal.ie agus a mhíniú d'fhéidir gur Fiontar in Ollscoil Chathair Bhaile Átha Cliath, Baile Átha Cliath a chuireann an dá shuíomh ar fáil.
- Is fiú chomh maith cúpla leabhar eile faoi logainmneacha na hÉireann a chur ar a súile d'fhéidir, mar shampla:

Flanagan, D. and L.: *Irish Place Names*. (Baile Átha Cliath 1994).
 Joyce, P.W.: *The Origin and History of Irish Names of Places*.
 (Baile Átha Cliath 1869-1913).
 Friel, Brian: *Translations* (Faber and Faber Ltd, 1981)

- *Logainmneacha – Éisteacht*: Míniú d'fhéidir anois go mbeidh siad ag éisteacht le hagallamh ar an chlár **An Saol ó Dheas**, 01 Deireadh Fómhair 2008. Abair leo go bhfuil sé dúshlánach go leor ach go gcuirfidh tú an mhír ar siúl dhá uair ar dtús.
- Léigh na ceisteanna le bheith cinnte go dtuigeann siad gach rud agus seinn an mhír dhá uair.

Freagraí:

- Tá cur amach aige ar chúrsaí ríomhaireachta agus ar an Ghaeilge. Bhíodh sé ag plé Minitel roimhe.
 - Tá ar na foghlaimoirí iad féin cinneadh a dhéanamh an bhfuil sé sásta nó nach bhfuil faoin suíomh idirlín www.logainm.ie. Is iad na lochtanna a fhaigheann sé ar an suíomh ná:
 - Ní bhíonn an leagan ceart ar an suíomh i gcónaí.
 - Tá bearnaí móra ann nach dtuigtear go dtí go mbrúitear ar logainm.
 - (c) Tá canúint na Mumhan acu.
 - 'ana-áisiúil'
 - 'lucht na Gaolainne'
 - 'níl faic ar an. . .'
 - 'Dheineas féin é'
 - 'cúpla turas'
- Tabhair deis do na foghlaimoirí a machnamh a dhéanamh ar chúla shloinnte na hÉireann:

- Ó – garmhac – Ní – gariníon
 - Mac – mac – Nic – iníon
 - de – ‘of’ de bhunadh Normannach
- Abair leo más mian leo tuilleadh eolais a fháil faoi shloinnte na hÉireann gur féidir féachaint ar na leabhair seo a leanas:

An Sloinnteoir agus an tAinmneoir, Muiris Ó Droighneáin, eag. Micheál A. Ó Murchú, Coiscéim (1982)
‘Ainmneacha pearsanta agus sloinnte Gaeilge’ in *Cruinnscriobh na Gaeilge*, Ciarán Mac Murchaidh, Cois Life (2004)

- Tabhair deis dóibh ansin na ceisteanna ag bun an leathanaigh a phlé ina mbeirteanna.

Freagraí:

(1)

Pléigh leo an difear idir leasainm agus teideal.

(2)

<i>The President Mary McAleese:</i>	<i>An tUachtarán Máire Mhic Giolla Íosa</i>
<i>Doctor O’ Brien:</i>	<i>An Dochtúir Ó Briain</i>
<i>Father Fitzgerald:</i>	<i>An tAthair Mac Gearailt</i>
<i>Bishop McDermott:</i>	<i>An tEaspag Mac Diarmada</i>
<i>Professor Burke:</i>	<i>An tOllamh de Búrca</i>
<i>Sister Mary:</i>	<i>An tSiúr Máire</i>
<i>TD Brian McGowan:</i>	<i>An Teachta Dála, Brian Mac Gabhann</i>
<i>Councilor Doherty:</i>	<i>An Comhairleoir Ó Dochartaigh</i>
<i>Minister for Education & Science:</i>	<i>An tAire Oideachais agus Eolaíochta</i>
<i>Minister for Health:</i>	<i>An tAire Sláinte</i>
<i>Prime Minister Gordon Brown:</i>	<i>An Príomh-Aire Gordon Brown</i>
<i>Our Prime Minister Brian Cowen:</i>	<i>Ár dTaoiseach Brian Cowen.</i>

(3)

Bí cinnte gur féidir leo daoine a chur in aithne do dhaoine eile go foirmiúil, mar shampla:

*Ba mhaith liom an tOllamh Ó Cadhain a chur in aithne daoibh.
Ba mhaith liom an deis a ghlacadh an Dochtúir Ní Bhaoill a chur in bhur láthair.
Tugann sé an-sásamh dom cuireadh a thabhairt don Teachta Pól Ó Conchúir labhairt leis an chruinniú.*